

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 608

המאמר השבועי

שבת אורה

האזינו

אזהרה המורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיוצאים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת ר' דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

מכה קשה הוכחה הקהילה בבליטמור עם פטירתו של ראש ישיבת "נר ישראל" רבי יעקב וינברג זצ"ל, בקיץ תשנ"ט. הרב וינברג היה דמות אבהית לרבים ובעל אישיות מקסימה, שחיבה אותו על תלמידיו, והם השיבו לו הוקרה והערכה. אף שנדמה היה שהחיים פסקו מלכת באותו יום חמישי מר ונמחר, דרשו משימות היום יום את שלהן. גם גב' מיכל זיידמן, מעסקניות הקהילה, ערכה את קנייתיה לקראת השבת. בעודה עוברת בין מרפי המצרכים הבחינה באשה המעמיסה מצרכי מזון בעגלת הקניות, ובה בעת זולגות דמעות מעיניה. האשה לא חדלה מלמלמל: "אל מי אפנה לקבלת עצה?" גב' זיידמן לא הכירה את האשה מקרוב, אך חשה צורך לנסות לנחמה. אולם האשה המשיכה לבכות ומאנה להינחם. "אינך מבינה" מידרה האשה בבכי. "הייתי מתקשרת לראש הישיבה לתנות בפניו את כל בעיותי, והוא היה תמיד מוכן להקשיב לי ולהנחותני בעצותיו. אספר לך דבר מה יוצא דופן, שעשה למען משפחתי, וזה יתן לך מושג כלשהו מדוע כה רבה מצוקתי. את ודאי יודעת שאת חמשת ילדי הקטנים מגדלת אני לבדי, והפרוטה אינה מצויה בכיסי. חג הסוכות התקרב ובידי אין פרוטה לממן בניית סוכה. התקשרתי לראש הישיבה כדי לשאול אם חייבת אני לבנות סוכה, שכן, ילדי כולם עדיין מתחת לגיל בר מצוה. ראש הישיבה הסביר לי, שאמנם אינני חייבת לבנות סוכה, אך ילדים נוצרים בליבם זכרונות נעימים משיבה בצוותא בסוכה, ולכן יהיה זה נפלא אם אוכל לעשות זאת." לאחר שיחה זו הבנתי את חשיבותה של בניית סוכה, אך עם זאת לא היה לי כל מושג מאין אקח את הכסף למטרה זו. אך לא היה לי זמן רב לדון עם עצמי בענין. למחרת היום נעצרה משאית ליד ביתי; איש צעיר ירד ממנה, הופיע בפתח ביתי ושאל לשמי. תוך דקות החל האיש לפרוק קורות עצים ממשאיתו. דמעות שטפו את עיני כשעמדתי והסתכלתי כיצד הוא מקים סוכה יפהפיה בחצר ביתי. "גיליתי שזמן קצר לאחר שהתקשרתי אל ראש הישיבה, הוא טלפן לאדם הזה הבונה סוכות, והורה לו לבנות לנו סוכה על חשבוננו. אף שבזמן שיחתנו לא העליתי כלל את הענין הכספי, הבין זאת, כנראה, ראש הישיבה, מעצם שאלתי. וזו רק דוגמא אחת מני רבות מהדרכים שבהן תמך ראש הישיבה בי ובמשפחתי". אכן, צדק ראש הישיבה; שנים רבות של זכרונות נעימים של ישיבה בצוותא בסוכה עברו על המשפחה. ובכל חג, כאשר הם יושבים בסוכתם היפהפיה, עולה בזכרונם דמותו של ראש הישיבה, איש החכמה, החסד והאכפתיות. (למען אחי ורעי)

סיפר רבי חיים ברים זצ"ל: פעם בערב סוכות נתקשיתי מאוד בקניית "ארבעת המינים" ופגשתי את רבי רפאל סאלוויצקי זצ"ל בנו של הרב מברסק רבי יצחק זאב זצ"ל. ובקשתי שאותן ד' מינים שהוא מניחם מידי כשהוא מוצא טובים מהם, יואיל נא בטובו ליתנם לי ואשלם עבורם כרצונו. ענה לי רבי רפאל שעדיין אין לו עבורו כלום כי עסוק הוא בעזרה עבור אלמנה ויתומים, וזהו עתה מצותו, ואם לבסוף לא יודמן לו ד' מינים מהודדים יש לו כבר להיכן לפנות בימי החג לברך על של אחרים! באותה תקופה נתרששו כמה מקרים ר"ל ורבי רפאל היה עסוק בהם למעלה ראש, כידוע היה שלוחו הנאמן של אביו הגדול, ומי שידוע מה ביטאה המשמעות ד' מינים בבית בריסק, הוא שידוע להבין מאי משמע חסד לאלמנה ויתומים, מה עמוקה הייתה תשובת רבי רפאל זצ"ל. (מרבח חיים)

כותב רבי ישראל יעקב פיישר זצ"ל: "ישנם כאלו המדקדקים מאוד במצוות שבין אדם למקום, והם עוברים ע"י דקדוקיהם בכמה עבירות, היה עובדא שאחד לקח בתה של אלמנה לאשה, והאלמנה יושבת בדר בביתה, ובאו לבית האלמנה ליום ראשון של חג הסוכות ובליל החג ראה חתנה המדקדק במצוות שהסוכה אינה מסוככת לחומרא, שוב לא אכל שם כל היום. ותיכף במצאי יו"ט לקח את אשתו וברח בחזרה לביתו, בלא שיהא איכפת לו שבעבור הידור במצוה ציער את האלמנה ועבר על כמה עבירות. (אבן ישראל)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

יערף כפטר לקחי תול פטר אפרתי יש להתבונן, מה ראה הכתוב לדמות ולהמשיל את דברי התורה, דווקא לטל ומטר היורדים מן השמים? מובא לבאר בזה, בשם הגר"א: הגנה כאשר המטר יורד על הארץ, הכל נהנים ומתגדלים ממנו, מצד אחד העצים והעשבים הטובים, אך מאידך גם הקוצים והדרדרים, גם הם גדלים וצומחים מכוחו של המטר. וכן הדבר גם בדברי תורה, כידוע, שהתורה מקדשת ומרוממת את האדם ומעלה את מידותיו הטובות, אולם גם מי שמידותיו ותכונותיו רעות הן, אפשר שלא זו בלבד שהתורה שהוא לומד לא תשפיע עליו לטובה, אלא אדרבה, עוד תהיה כ'מטר', ותוסיף לגדל ולהעצים בו את התכונות השליליות המצויות בוועל כך בא הדמיון של התורה ל'מטר', שאף אמנם שהתורה היא דבר המצמיח, אך יתכן להצמיח ממנה גידולים טובים, ויש שמצמיחים על ידה תכונות רעות. ועל דרך זה אמרו חז"ל (מכות י.), "לא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון", כי אדרבה, ע"י שמשפיע עליו תורה, הוא עולה להוסיף ולגדל את תכונותיו הרעות. (לאוהבי תורתך)

כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישור הוא: להאמין בהקב"ה כי ברא שמים וארץ, אין צריך לכך חכמה יתירה - אומר רבי יעקב ניימן זצ"ל - כאשר דבר זה השכל הפשוט מחייבו. המבחן הגדול של האמונה הוא, דוקא בשעה שרואים דברים תמוהים לכאורה, בזמן שהקושיה והספקות מציקות וטורדות את הנפש. אם אז מבטל האדם באחת את כל הערעורים, ומאמין באמונה פשוטה ותמימה בבורא העולם, הרי הגיע אל מדרגת האמונה הנדרשת. שכן הדרשה האמיתית מן האדם היא, להאמין שאין עול, בזמן שלמראית עין כן מתגלה עול נוראי, בלתי מובן. דוגמא לכך ראינו בדורנו, כאשר נהרגו ונשחטו ששה מיליוני יהודים, אנשים, נשים וטף, ומשפחות ועיירות שלמות נעקרו מן העולם. גם על שואה נוראה זו יש לנו להאמין כי "אין עול", וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד. והוסיף רבי יעקב ניימן: דברים בענין זה שמעתי מפי מרן החזון איש לאמור, אם רואים חייט שקורע בד יקר וטוב, נדמה לכאורה שמקלקל את הסחורה, אבל פשוט לנו שהוא עתיד לתפור מזה בגד טוב יותר. מאידך, אדם שאין בכוחו להשיג הבנת סוגיא בגמרא, וכשרונו אינו עומד לו אלא להבנת משניות בלבד, ודאי לא ינסה ללמוד בעצמו סוגיא חמורה ועמוקה בתלמוד. כך אין זה בכוחו של אדם בשירודם להשיג ולהבין את דרכי ה' הנשגבים מבינתו. עלינו רק להאמין "כי כל דרכי משפט, אל אמונה ואין עול". (לקט לקח טוב דרכי מוסר)

הם קנאנוי בלא אל כעסנוי בהליהם ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם: בגוי נבל אכעיסם. אלו הכופרים, וכן הוא אומר אמר נבל בלבו אין אלהים (תהלים יד, א.). (רש"י) שאל רבי משה רוזנשטיין זצ"ל, המשגיח של ישיבת לומז'ה, מפני מה נקרא הכופר בתואר המגונה ביותר - 'נבל'? הרי תואר זה מתאים לגנב ורודף שפל, ולא לאפיקורס שיתכן שהוא איש טוב ונחמד לבריות ורק דעותיו פסולות? ותייג, שהרמב"ן על הפסוק 'עם נבל ולא חכם' - מפרש שאדם שלא מכיר טובה ראוי לשם 'נבל'. מידה זו של הכרת הטוב היא דבר שאפשר לדרוש מכל אדם, גם מן הפחות שבפחותים, ואפילו מנער צעיר. גם הרוח וגם החומר שותפים במידה של הכרת הטוב, וטבעו של האדם מעוררו להכיר טובה. מעתה, אם יצא אדם ויחשוב מהיכן יש לו את כל אשר לו ומי הוא המטיב עמו ערב ובוקר וצהריים, הרי מיד יקום ויכיר טובה למי שאמר והיה העולם. אם אדם מסוגל לקבל יום יום טובות גדולות כאלה, ולא להתעורר ולחפש אחר מטיבו, הרי שיש בכך עדות על חסרון גדול במהותו של האדם. אבל גרוע ממנו הוא זה שמתפאר בהכחשת הטובה הזאת, וזה הפירוש 'אמר נבל בלבו אין אלקים' - אדם שדעתו מושחתת, ואין בקרבו כל רגש אנושי של הכרת הטוב, ראוי הוא לתואר 'נבל', גם אם שאר מעשיו אינם מראים על שפלותו והוא טוב לבריות. (יאהבת מישרים "לקט מאיש לדעה")

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

רבי רפאל שפירא זצ"ל היה אב"ד וואלוז'ין וביברוסק (חתנו של הגצ"ב) באותה תקופה שכיהן ברבנות ביברוסק, היה חוק ברוסיה שבכל עיר ועיירה צריך להיות רב מטעם השלטון שיהיה מלומד בכמה חכמות ושפות, והענינים הרשמיים היו נעשים על ידו, ולכן כיהנו בביברוסק (שהייתה מהערים הגדולות באוקראינה) שלושה רבנים, רבי רפאל שפירא, ולעדת החסידים שימש כרב, רבי שמריה נח שניאורסון זצ"ל שחיבר ספר "שמן ששון" בתורת הנסתר, והם היו מגדולי הדור, אך 'הרב' השלישי היה רק מטעם השלטון ולכן לא היה גדול בתורה. ועל כך מספרים בבדיחותא, שפעם הגיע מושל העיירה לאחד מעשרי העיר היהודים, והתפאר בפניו לאמר "שיחקתי עם הרב שלכם בקלפים", שאלו הגביר "עם איזה רב שיחקת, האם עם הרב שפירא שיחקתם?" אמר לו לאו, שאל שוב הגביר "ושמא הרב שניאורסון שיחק עמכם", אך גם על זה הודה המושל שלא היה זה כי עם הרב השלישי, נענה הגביר ואמר בצדק "אם כן לא שיחקת עם הרב שלנו, אלא עם הרב שלכם..." (מפי ספרים וסופרים)

"ענין של טעם"

הטעם שאומרים בברכת התורה "נותן התורה" אפילו שכבר נתנה, לפי שהקב"ה נותן בכל יום לכל אחד ואחד חלקו המגיע ומוכן לפניו, כשיעניין ויטריח את עצמו, כמו שראוי. (הקדמה ל"שירת תבן סופר אריח)

"מפי כתבם"

"החפץ חיים" מביא חידוש שנוגע לזמנים אלו של עליית וירידת ערך הכסף — אם הקונה יודע שמחיר הסחורה עלה והמוכר אינו יודע, מחוייב להודיעו. עוד מובא (ח"מ סי' ר"ב סעיף ג') שאם השתמש הלוקח בחפץ לאחר שמצא הפנס, הרי זה מחל, ואינו יכול להחזיר אותו אחר כך. ובוודאי יש ליהדר שאם רוצה להחזיר סחורה שיש בה פגם, צריך שיהיה בטוח שלא נולד הפגם ברשות הקונה. לפעמים בשעה שבודק הקונה את החפץ, הוא בעצמו פוגמו, ואחר כך מניחו בחזרה. על פי דין מחוייב לשלם, כדון מויק. (זה מצוי מאוד באנשים שאינם בקיאים בבדיקות לזלבים, שמפרידים התיזות העליזות ופוסלים על ידי זה כמה לזלבים, ומחזירים אותם על השולחן). במכתבי החפץ חיים, שנרפס על ידי בנו של החפץ חיים, ר' ליב זצ"ל, כתב ר' ליב שבשעה שהדפיס החפץ חיים את ספריו, היה עומד שבועות שלמים בבית הדפוס בווארשא להשגיח על כל הפרטי פרטים של ההדפסה, בהשתדלו למנוע כל מין טעות ואונס שהיה עלול לקרות בעת המלאכה, כי חשש מאד שאם אחד יקנה ספר שאינו מתקן, תהיה שאלה של גזל ח"ו. בערך בשנת תרס"ו, העתיק ר' ליב זצ"ל דידתו לווארשא. אביו הפקיד אותו לשמור על ההדפסה. ר' ליב כותב שאירע עובדא, ואחר קנה "משנה ברורה" ומצא שקונטרס אחד של הספר היה הפוך. האיש הזה שלח מכתב להחפץ חיים להתרעם על מה שמצא. מיד הריץ החפץ חיים מכתב לבנו, וכתב לו, וזה לשונו: מה עשית לי בני, כל ימי דאנתי איכה אינצל מאבק גזל, אבל מגזל גמור לא עשה על דעתי שאכשל, ועל ידך נפלת בפח של גזל גמור. מיד צוה לר' ליב להדפיס קונטרסים חדשים, כי חשש שמא גם לאחרים אירע כזה, ולהודיע: כל מי שקנה "משנה ברורה" שיש בו קונטרס הפוך, נא לכתוב לנו, ונשלח לכם קונטרסים מתוקנים. וכן עשה ר' ליב, ככל אשר צוה עליו אביו.

(עטרה למדך רבי אברהם י' פאס זצ"ל ידאש ישיבת "תורה ודעת" ארה"ב)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן שכל טענה שישען האדם בבית דין (פוסקים והיפך מדבריו. אם טוען שחייב בתשלום, פוטרים אותו מלשלם. ואם טוען שפטור מלשלם, מחייבים אותו)?

תשובה: אם הורה בדבר שהחייב בו משום קנס, הרי הוא פטור מהקנס שהדין הוא "מורה בקנס פטור". אך אם אמר יאמר שפטור הוא, ויש עדים שחייב, יחייבוהו בית דין לשלם את הקנס. (יש להמיר)

עם חסיד התחפף עם גבור תמים תתמם: סיפור שקרה לפני איזה שנים באחד הישובים בארץ ישראל, היה שם משפחה בעל ואשתו אשר היו מנותקים מחיי תורה ומצוות, האשה היתה מרוחקת מכל זיק של תורה ומצוות, היה להם ילד קטן אשר הגיע לגיל לשלחו לבית הספר, ובמקום שהוא לא היה בית הספר חילוני כפי רוחם אשר היה מנותק לגמרי מהשגות ביהדות, אלא בית הספר היחידי שם היה "דת", דהיינו שלמדו לילדים שמירת המצוות. ההורים לא רצו לשלח את ילדם למקום רחוק בעוד גילו קטן וצעיר, לכן החליטו כי לעת עתה עוד אשר יגדל קצת, לא יזיק לו אם ילך לבית הספר דתי, כי בין כך ובין אינו מבין כל כך, כי סוף סוף קטן בן חמש הוא. כן עשו, והילד התחיל ללך לאותו בית הספר. אחרי עבוד איזה זמן שהילד למד באותו בית הספר, הגיע פעם הביתה ובין הדברים סיפר לאמו מה שמע בשיעור בבית הספר, שיש לנו מצוה שציוונו השי"ת והוא להדליק נר לכבוד שבת קודש, ולכן ביקש הילד שגם אמו תתנהג ככה, שתתחיל משבוע זאת להדליק נרות שבת. האם אשר היתה רחוקה מדברים אלו, ענתה לילדה ואמרה תדע כי אצלנו אין נוהגים בדברים כאלו, וברצוני שלא תהיין לדבר עוד מזה. אני מצוה אותך ומודיעך כי הרוח של אותו בית הספר אינו לפני רוחינו, לכן אתה יכול לשמוע בבית הספר מה שלומדים שם, אבל אין זה ענין כלל אצלנו, ולא תבקש עוד שנעשה שום פעולה מה שאתה שומע אצל מורך ורבך. אך לילד היה מדת העקשנות הטובה, ולא קיבל דברי אמו ולא נכנסו דבריה בתוך אוזניו, הוא חשב בעוז מחשבתו, איזה תחבולה יעשה שגם בביתו יהיו נרות דולקים לביל שבת קודש. הילד בן חמש חשב הרבה וגם עשה מעשה, הוא הלך לחנות שהכיר מכבר, שהיה סמוך ונראה לבית מגוריו, וביקש מבעל החנות שימכור לו שני נרות. בעל החנות אשר הכיר משפחה זאת, ידע שהם אינם מקיימים מצוות ה', ולא עלה על דעתו כי הנרות נצרכים לצורך נרות שבת, אלא חשב כי בודאי יש להם יארצייט, ולכן צריכים נרות נשמה, ועל כן נתן לו שתי נרות נשמה, אשר דולקים והולכים לזמן של מעת לעת. אותו ילד צעד הביתה בשמחה רבה, כאשר הגיע ערבו של יום השישי עוד לפני שקיעת החמה, לקח לו שתי הנרות אשר הוא בעצמו לא ידע מה הם, והדליקם בתוך חדרו לצורך שבת קודש, אך בכל זאת הבין לנפשו כי טוב יהיה לו יותר אם לא יגלה מעשיו לאמו, ולכן היה כל זמן ההוא היה נחבא בתוך חדרו, כי לא רצה שיוודע דבר מחמת גודל פחדו מאמו. הריח של הנרות הודגש בכל הבית, ולא עבר זמן מה, עד שאמו נכנסה לתוך חדרו לברר מה הוא הריח שהיא מרגשת ומריחה, היא פתחה הדלת וראתה שתי נרות יארצייט דולקים, לגודל תדהמתה שאלה את הילד, אמור לי מה זאת?, הילד ענה לה: יש לי שתיים אחד בשביל האבא ואחד בשביל אמא, זה היה תשובת הילד, אשר רעד ופחד מקולות המיועדים להתפרץ נגדו. כאשר אמו שמעה תשובתו, וקול הילד הדדהדה בלבה, כאילו אומר זה הוא נרות לכבוד יום השנה (יארצייט) שלה ושל בעלה, היא שמעה בתוך אותה התשובה, כאילו קול חזק מרבר אצלה ואומר, הלא אדם אינו חי לעולם ועד, מוטב לעשות תשובה בעוד הנר בוער, ולא להזדקק ליסודי גיהנם, ולחכות ליום היארצייט שהבן אולי יעשה דבר לטובת תיקון נשמתם, היא החליטה אז לשוב בתשובה שלימה, היא וכל משפחתה, התחילו לאט לאט עד שנגעשו שומרי תורה ומצוות בכל פריטה ודקדוקיה. כל זאת קרה בזכות הילד אשר בתמימות נפשו רצה לכבד את השבת, וזכה בזה להחזיר כל המשפחה לשורשה. והיה נראה לעין כל, כי מסבב כל הסיבות עשה כן שישלחו את בנם לאותו בית ספר תורני, כדי להצילם מדרת שחת. (בפיקודיך אשיחה)

מפתחמי אורייתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

הדבר שאדם חפץ, לא יכבד עליו לעולם. (חזון נחום)
אם יזהר אדם שלא יחטא, הגה הוא חכם. (רבי יהודה החסיד)
כל פעולה של מצוה, מטביעה רושם על הנפש. (רבי ישראל סלנט)